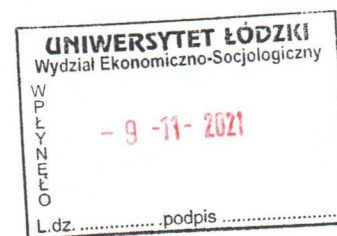


Prof. dr hab. Marek Gruszczyński
Instytut Ekonometrii, Szkoła Główna Handlowa w Warszawie



Recenzja dorobku habilitacyjnego
w postępowaniu habilitacyjnym dr Piotra Kębłowskiego
w dyscyplinie ekonomia i finanse prowadzonym w Uniwersytecie Łódzkim

I. Uwagi wstępne

I.1. Recenzję w postępowaniu habilitacyjnym dr Piotra Kębłowskiego przygotowałem na podstawie:

– pisma adresowanego bezpośrednio do mnie, podpisanego przez panią mgr Edytę Rzepecką z dnia 30 lipca 2021 – po spełnieniu licznych wymogów formalnych UŁ w korespondencji mailowej i pocztą – które otrzymałem ok. 20 września 2021 r. wraz z innymi dokumentami [pismo powołuje się na decyzję Komisji UŁ ds. stopni naukowych z dnia 12 lipca 2021 r.],

– przekazanych wraz z pismem dokumentów oraz kopii publikacji przygotowanych przez Habilitanta (przy tym: cykl publikacji zastał wydrukowany na papierze, a wniosek z autorefereatem przekazano w formie elektronicznej),

– udostępnionego mi pisma Rady Doskonałości Naukowej z dnia 28 czerwca 2021 r. adresowanego Rektora Uniwersytetu Łódzkiego, z którego wynika, że zostałem przez tę Radę powołany na recenzenta w postępowaniu o nadanie stopnia doktora habilitowanego dr Piotrowi Kębłowskiemu,

– obowiązujących w tej mierze przepisów prawa, na które składa się przede wszystkim Ustawa z dnia 3 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce.

Otrzymałem kopie papierowe ośmiu artykułów Habilitanta i liczne pisma, w tym jedno adresowane do mnie. Na załączonym pendrive jest plik „wniosek_P.Kębłowski_full” m.in. z autorefereatem Habilitanta, zawierającym podstawowe informacje dla oceny.

I.2. Zgodnie z art. 219 Ustawy stopień doktora habilitowanego nadaje się osobie, która:

- 1) posiada stopień doktora;
- 2) posiada w dorobku osiągnięcia naukowe albo artystyczne, stanowiące znaczny wkład w rozwój określonej dyscypliny, w tym co najmniej:

- a) 1 monografię naukową wydaną przez wydawnictwo, które w roku opublikowania monografii w ostatecznej formie było ujęte w odpowiednim wykazie, lub
 - b) 1 cykl powiązanych tematycznie artykułów naukowych opublikowanych w czasopismach naukowych lub w recenzowanych materiałach z konferencji międzynarodowych, które w roku opublikowania artykułu w ostatecznej formie były ujęte w odpowiednim wykazie, lub
 - c) 1 zrealizowane oryginalne osiągnięcie projektowe, konstrukcyjne, technologiczne lub artystyczne;
- 3) wykazuje się istotną aktywnością naukową albo artystyczną realizowaną w więcej niż jednej uczelni, instytucji naukowej lub instytucji kultury, w szczególności zagranicznej.

Z informacji zamieszczonych na stronie RDN (poradnik aktualizowany 20 maja 2021 r.) wynika, że zadaniem recenzenta jest dokonanie oceny czy osoba ubiegająca się o nadanie stopnia doktora habilitowanego spełnia wymagania określone w art. 219 ust. 1 pkt 1-3 Ustawy.

I.3. Po analizie, jaką przedstawiam w dalszej części recenzji, uznaję, że osiągnięcia Habilitanta uzyskane po otrzymaniu stopnia doktora stanowią znaczny wkład w rozwój dyscypliny ekonomia i finanse w dziedzinie nauk społecznych. Z tych względów, uprzedzając konkluzję, uważam, że dr Piotr Kębłowski spełnia kryteria niezbędne do uzyskania stopnia doktora habilitowanego.

II. Ocena osiągnięcia naukowego w postaci cyklu powiązanych tematycznie artykułów naukowych (art. 219 ust. 1 pkt 2 ustawy)

II.1. Jako osiągnięcie naukowe „stanowiące znaczny wkład w rozwój dyscypliny ekonomia i finanse”, podlegające ocenie w postępowaniu habilitacyjnym, dr Piotr Kębłowski przedstawił cykl publikacji powiązanych tematycznie pod tytułem „Wielowymiarowa analiza kointegracyjna procesów indeksowanych pojedynczo i podwójnie”.

Cykl publikacji to osiem artykułów opublikowanych w prestiżowych czasopismach:

- trzy w „Central European Journal of Economic Modelling and Econometrics”,
- dwa w „Przeglądzie Statystycznym”,
- jeden w „Journal of International Money and Finance” (współautorstwo),
- jeden w „Eastern European Economics” (współautorstwo),
- jeden w „Economic Modelling” (współautorstwo).



Habilitant nie podaje jaki jest jego udział w publikacjach współautorskich, a są to publikacje najważniejsze: w czasopismach z listy Social Science Citation Index. Przyjmuję, że udział Habilitanta w powstawaniu tych prac jest proporcjonalny do liczby autorów.

W autoreferacie Habilitant pogrupował zgłaszane do oceny publikacje w następujące grupy tematyczne:

1. Zastosowania wielorównaniowej analizy kointegracyjnej procesów indeksowanych pojedynczo.
2. Własności wielorównaniowych metod analizy kointegracyjnej procesów indeksowanych podwójnie.
3. Zastosowania wielorównaniowej analizy kointegracyjnej procesów indeksowanych podwójnie.

Jeśli się spojrzy na tytuł zgłaszanego do oceny cyklu artykułów oraz powyższe tytuły grup tematycznych to ma się wrażenie, że nie ma w nich ani „ekonomii” ani „finansów”. To jest wrażenie mylne albowiem są to tematy zaliczane do ekonometrii czyli części ekonomii a – jak się dalej okazuje – także ekonometrii finansowej czyli finansów.

To powiedziawszy, koncentruję się na meritum. Do grupy tematycznej nr 1 Habilitant zaliczył wszystkie trzy artykuły z listy filadelfijskiej (szczegóły podane we wniosku Habilitanta):

Kęłowski i Welfe (2010),

Kęłowski i Welfe (2012),

Kęłowski, Leszkiewicz-Kędzior i Welfe (2020).

Do grupy tematycznej 2 zaliczył Habilitant w autoreferacie wiele artykułów jakie nie są zaliczone do cyklu. „Z cyklu” zaliczone są tutaj artykuły:

Kęłowski (2016),

Kęłowski (2018),

Kęłowski (2021).

Grupa tematyczna 3 to artykuły:

Kęłowski (2011),

Kęłowski (2017).

Wszystkie trzy tytuły grup tematycznych zawierają sformułowanie „procesy indeksowane pojedynczo/ podwójnie”. W cyklu artykułów Habilitanta pojęcia te występują w jednym ze zdań w artykule Kęłowski (2016, strona 204) oraz w jednym ze zdań w artykule Kęłowski (2018, strona 174), nie są jednak rozwinięte, a nawet zdefiniowane. W teorii procesów stochastycznych zdefiniowane są procesy jedno- i wielowymiarowe. Tutaj chodzi o coś innego, to znaczy o procesy oglądane w czasie, lub w czasie i przestrzeni, jednak brakuje ścisłej ma-

tematycznej definicji. Tym bardziej, że w większości prac Habilitanta „indeksy” występują w całkiem innej roli, to jest „indeksów cen”. W przypadku grup tematycznych 2 i 3 byłoby chyba wygodniej posługiwać się ustalonym powszechnie terminem kointegracja panelowa (lub czasowo-przekrojowa).

III.2. Artykuły z tematyki „zastosowań wielorównaniowej analizy kointegracyjnej procesów indeksowanych pojedynczo” dotyczą w istocie zastosowań do modelowania kursu walutowego, co widać bezpośrednio w tytułach tych prac. Lepszy byłby tytuł „ekonomiczno-finansowy” niż ten, który wymyślił Autor na potrzeby tego postępowania.

Wszystkie trzy artykuły oceniam wysoko. W artykule Kęblowski i Welfe (2010) pokazano, że podejście CHEER jest odpowiednie dla objaśniania kursu walutowego złoty/euro w okresie poprzedzającym wejście Polski do strefy euro. CHEER czyli *capital enhanced equilibrium exchange rate* oznacza podejście oparte na finansowaniu deficytu przez inwestycje zagraniczne, Wzięto pod uwagę miesięczne szeregi czasowe od czerwca 1995 do grudnia 2006 siedmiu zmiennych zdefiniowanych w sekcji „Model assumptions”. Dalej, w sekcji „Statistical data” analizuje się m.in. ich stopień integracji, a w następnych sekcjach – identyfikuje kilka związków kointegracyjnych oraz ustala wynikający z modelowania kurs równowagi. Artykuł rzeczywiście pokazuje pewne „zastosowanie analizy kointegracyjnej”.

Artykuł Kęblowski i Welfe (2012) ilustruje inne zastosowanie analizy kointegracyjnej do analizy kursu walutowego złoty/euro. Jest to podejście CHEER z uwzględnieniem ryzyka bankructwa kraju (*sovereign risk*) postrzeganego przez inwestorów finansowych, reprezentowanego przez zmienną *cds* (*credit default swap*). Autorzy posługują się danymi miesięcznymi z okresu styczeń 1999 – kwiecień 2009. Nie podano na ile płynny był dla tego okresu rynek *cds* dla Polski, tym bardziej, że dane obejmują też okres światowego kryzysu finansowego. Wykazano istnienie czterech relacji długookresowych (system VAR z dziewięcioma zmiennymi). Wartością badania prezentowanego w tym artykule, a także w poprzednim i następnym, jest propozycja szacowania kursu walutowego równowagi, przy różnych zestawach założeń i zmiennych w modelach.

Artykuł Kęblowski, Leszkiewicz-Kędzior i Welfe (2020) to kolejne podejście do modelowania kursu walutowego. Autorzy nazwali swoje podejście „układem trójbiegunowym”: kurs złoty/euro jest analizowany łącznie z kursem euro/dolar USA (Polska, strefa euro oraz USA to owe trzy bieguny). Model skonstruowano z udziałem m.in. indeksu cen ropy naftowej, wartości *cds*, sumy aktywów ECB oraz długoterminowej stopy procentowej (10 zmiennych). Dla danych miesięcznych z okresu styczeń 2000 – czerwiec 2017 oszacowano 5-równaniowy



model VAR. Wykazano kilka interesujących zależności, m.in. tę, z której wynika potrzeba sięgania do kursu euro/dolar dla lepszego wyjaśnienia kursu złoty/euro.

Wszystkie trzy artykuły sprawiają wrażenie bardzo skoncentrowanych na metodzie, co oceniam wysoko albowiem od staranności metodycznej zależy efekt końcowy, którym są ważne wnioski ekonomiczno-finansowe. Jak zawsze, ważność wyników dotyczy przede wszystkim okresu próby i jest determinowana przyjętymi założeniami. W mojej ocenie, artykuły spełniają wysoki standard światowego nurtu prac zaliczanych do ekonometrii finansowej.

III.3. Pozostałe artykuły z cyklu zgłoszonego do oceny zajmują się procesami indeksowanymi podwójnie: po pierwsze (grupa tematyczna nr 2) – własnościami metod analizy kointegracyjnej dla tych procesów (Kębłowski 2016, 2018, 2021), po drugie (grupa tematyczna nr 3) – zastosowaniami (Kębłowski 2011, 2017). Ponownie zgłaszam uwagę, że lepiej byłoby napisać, że chodzi o znaną w literaturze kointegrację panelową. Wówczas pomysły autorskie Habilitanta rysowałyby się wyraźniej.

Jestem pod wrażeniem biegłości metodycznej Habilitanta, którą mogłem docenić w tych samodzielnie przygotowanych tekstach. Artykuł Kębłowski (2016) prezentuje panelowy wektorowy model korekty błędem (VEC) i zajmuje się własnościami małopróbkowymi estymatorów korelacji kanonicznej dla tego modelu. Artykuł Kębłowski (2018) podejmuje temat analizy kointegracyjnej danych panelowych w ujęciu wielowymiarowym (PVAR) z przekrojowymi wektorami kointegracyjnymi. Metodami Monte Carlo zbadane zostały własności niektórych bootstrapowych testów rzędu kointegracji. W artykule Kębłowski (2021) poddano krytyce model *global VAR* (GVAR) stosowany do modelowania gospodarki światowej. GVAR łączy krajowe (lub regionalne) modele VAR z wykorzystaniem powiązań handlowych lub finansowych pomiędzy krajami. Autor wykazał, że „zastosowanie modelu dla empirycznych szeregów przekrojowo-czasowych może bardzo łatwo prowadzić do mylnych wniosków o międzyprzekrojowej strukturze długookresowej rozważanego zjawiska”. Ten wynik, uzyskany niedawno, ma szansę wyraźnie zaistnieć w tym nurcie badawczym albowiem obala dotychczasowe poglądy o GVAR.

Dodam jeszcze, że w wątku teoretycznym cyklu prac zgłoszonych do oceny ważny dla mnie jest sformułowany w „Autoreferacie” pogląd Habilitanta, że „należy zachować pewien kompromis w wyborze środowiska statystycznego dla modelowania” kointegracyjnego danych panelowych. Chodzi o kompromis między stopniem skomplikowania modelu a liczebnością próby.

III.4. Dwa artykuły przedstawiające zastosowania analizy kointegracyjnej do modelowania procesów przekrojowo-czasowych (panelowych, indeksowanych podwójnie) dotyczą: kursów walutowych (Kębłowski 2011) oraz zgłoszeń do Europejskiego Urzędu Patentowego (EPO) (Kębłowski 2017). Artykuł pierwszy dotyczy panelu kursów walut Czech, Polski, Węgier i Rumunii. W wyniku analizy kointegracyjnej (dane miesięczne styczeń 2001 – kwiecień 2011) w panelowym modelu VEC Autor wykazał między innymi, że kursy korony, złotego oraz forinta zachowywały się zgodnie z tą samą relacją długookresową, która nie potwierdziła się w przypadku leja.

W artykule drugim analizowano związek między liczbą zgłoszeń do EPO z państw Grupy Wyszehradzkiej oraz wielkością nakładów na badania i rozwój. Dla danych rocznych z lat 2005-2014 pokazano między innymi, że elastyczność długookresowa liczby zgłoszeń patentowych względem nakładów na B+R jest w dziedzinie wysoko zaawansowanej techniki wyższa dla badań finansowanych ze środków własnych niż badań finansowanych ze środków publicznych.

IV. Ocena spełnienia wymagania istotnej aktywności naukowej realizowanej w więcej niż jednej uczelni, instytucji naukowej, w szczególności zagranicznej (art. 219 ust. 1 pkt 3 Ustawy)

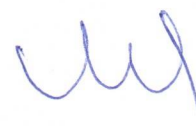
Jeśli idzie o aktywność naukową Habilitanta „w więcej niż jednej uczelni, instytucji naukowej, w szczególności zagranicznej” to – według dokumentacji – można do niej zaliczyć dwa krótkie pobyty/staże zagraniczne:

- 10-14 luty 2020: *visiting researcher* w Giessen University (prezentacja wyników badań),
- lipiec 2010: Charles University – CERGE Foundation (prezentacja wyników badań).

Poza tym, jako „aktywność naukową w innych instytucjach” Habilitant podaje dwa odczyty w NPB oraz szkolenie pracowników naukowych Ministerstwa Finansów.

Nie mogę uznać, że to jest działalność „istotna”. Przytoczę *in extenso* kilka akapitów z wydanego przez RDN poradnika p.t. „Postępowania dotyczące nadawania stopnia doktora habilitowanego” (aktualizowanego 20 maja 2021 r.):

„Trzecim warunkiem nadania stopnia doktora habilitowanego jest wykazywanie się istotną aktywnością naukową albo artystyczną realizowaną w więcej niż jednej uczelni, instytucji naukowej lub instytucji kultury, w szczególności zagranicznej. Spełnienie przesłanki tej może wzbudzać szczególne wątpliwości, z tej przyczyny, iż brak jest w obowiązujących przepisach prawa legalnej definicji pojęcia „aktywność naukowa”, a samo pojęcie to ma charakter nieostry. **W opinii Rady Doskonałości Naukowej pojęcie to należy rozumieć szeroko.** Aktywność ta dotyczyć może uzyskiwania w innej uczelni, instytucji nauko-



wej czy instytucji kultury osiągnięć naukowych czy też tworzenia własnego dorobku naukowego. Z pojęcia tego nie powinno jednak wykluczać się innych form aktywności naukowej, przy czym podkreślenia wymaga, iż powinny być one realizowane w innych określonych podmiotach, nie zaś w podmiocie, w którym zatrudniona jest osoba ubiegająca się o nadanie stopnia doktora habilitowanego. Należy jednak mieć przy tym na uwadze, że omawiana aktywność, co wynika z literalnego brzmienia tego przepisu, musi być realizowana w co najmniej dwóch uczelniach, instytucjach naukowych lub instytucjach kultury. Z kolei, użyte sformułowanie „w szczególności zagranicznej” należy odnosić, jako przesłankę wartościującą aktywność naukową, nie zaś jako warunek konieczny jej spełnienia. Jednocześnie musi ona spełniać warunek istotności, który podlega dyskrejonalnej ocenie podmiotu habilitującego, a uprzednio komisji habilitacyjnej. Zasadne może być przyjęcie, iż przy ocenie istotności aktywności naukowej należy ją odnosić do wpływu na uzyskanie osiągnięć, które stanowią znaczny wkład w rozwój określonej dyscypliny.”

Moja wstępna ocena jest taka, że Habilitant nie spełnia wymagania „istotnej aktywności naukowej realizowanej w więcej niż jednej uczelni, instytucji naukowej lub instytucji kultury, w szczególności zagranicznej”.

Jednakże, wymienione w dokumentacji dwa krótkie pobyty w uczelniach zagranicznych równie dobrze mogą – z formalnego/ prawnego punktu widzenia – oznaczać spełnienie tego wymagania. W związku z tym, w tej sprawie nie zajmuję ostatecznego stanowiska i wstrzymuję się od głosu.

Przy tym, uważam, że ocena spełnienia omawianego tu warunku jest niewspółmiernie mniej ważna od oceny osiągnięcia naukowego Habilitanta.

V. Ocena pozostałych osiągnięć naukowych

Osiągnięcia naukowe Habilitanta, poza zgłoszonym cyklem powiązanych tematycznie artykułów naukowych, są znaczące. Moja opinia o nich podtrzymuje łącznie pozytywną ocenę naukowego dorobku dr Piotra Kębłowskiego.

Znam dr Piotra Kębłowskiego, od wielu lat śledzę Jego naukowy rozwój i uważam, że jest naukowcem zdecydowanie zasługującym na stopień doktora habilitowanego. Świadczą także o tym podane w dokumentacji poziomy cytowań Jego prac: indeks Hirscha w Web of Science równy $H=4$ (w Google Scholar $H=6$).

Dodam, że Habilitant prowadził jako kierownik cztery projekty badawcze (dwa w NCN, jeden w NBP, jeden w CERGE-EI Foundation), a liczba Jego naukowych wystąpień na konferencjach międzynarodowych w Polsce i za granicą jest imponująca (lista w dokumentacji).



VI. Wniosek końcowy

Według przedstawionej wyżej recenzji, moja ocena osiągnięcia naukowego i dorobku naukowego Habilitanta jest pozytywna. Jednocześnie, wstrzymuję się oceny spełnienia wymagania określonego w 219 ust. 1 pkt 3 Ustawy. W związku z tym – moim zdaniem – można uznać, iż dr Piotr Kębłowski spełnia kryteria niezbędne dla nadania Mu stopnia doktora habilitowanego w dyscyplinie ekonomia i finanse w dziedzinie nauk społecznych.

Warszawa, 26 października 2021 r.

A handwritten signature in blue ink, appearing to be 'P. Kębłowski', written in a cursive style.